

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Arhierie și Filantropie. Înaltpreasfințitul Părinte Ioan Selejan la 7 decenii de viață. Omul păcii și al mângâierii, coordonatori preotul dr. Ionel Popescu, preotul Mircea Petru Szilagy, conf. univ. Claudiu T. Arieșan, preotul dr. Daniel Aron Alic, Editurile Partoș / Centrul de studii Banatice Vârșeț, 2021 392 pp

Volumul omagial *Arhierie și Filantropie. Înaltpreasfințitul Părinte Ioan Selejan la 7 decenii de viață. Omul păcii și al mângâierii*, apărut la editurile Partoș / Centrul de studii Banatice Vârșeț, 2021 (392 p.), coordonat de către preotul dr. Mircea Petru Szilagy, conf. Univ. Dr. Claudiu T. Arieșan, preotul dr. Daniel Aron Alic și de semnatarul acestui material, îi are ca și consultanți științifici pe domnul academician Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române și pe domnul Păun Ion Otiman, Președintele de onoare al Academiei Române, filiala Timișoara.

Prezentarea acestui volum omagial, deschisă de autorul acestor rânduri, a avut loc sâmbătă, 22 ianuarie 2022, în sala de festivități a Centrului eparhial din Timișoara și s-a bucurat de prezența membrilor Adunării Eparhiale, a părinților consilieri și protopopi, a părinților stareți și starețe din eparhia noastră, precum și a unor oaspeți de

seamă din județ, din eparhia Covasnei și Harghitei, din București și din alte părți ale țării, unii dintre ei fiind semnatori ai materialelor publicate.

Eparhia noastră, reînființată prin Decretul regal din 7 noiembrie 1939, a fost păstorită din acel moment de doi ierarhi bănățeni, Vasile Lăzărescu (1940-1961) și Nicolae Corneanu (1962-2014) și de șapte ani, de către Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Ioan, fiu al Bihorului transilvănean.

Mitropolitul Vasile, fost profesor de Teologie la Sibiu și Oradea, pensionat forțat de autoritățile comuniste, a rămas în istoria acestei eparhii bănățene ca ierarhul ctitor al catedralei mitropolitane, târnosită la 6 octombrie 1946, al arhiepiscopiei (24 aprilie 1947) și al mitropoliei (3 iulie 1947 – decizia Sfântului Sinod, urmată de solemnitatea oficială din 26 octombrie 1947), de la a căror înființare vom aniversa anul acesta 75 de ani.

Mitropolitul Nicolae, teolog și cărturar, membru de onoare al Academiei Române, autor a 25 de volume, este cunoscut pentru traducerile din Sfinții Părinți și lucrările sale patristice, deschizătoare de drum în literatura teologică de specialitate. În cei 52 de ani de arhipăstorie la Timișoara, mitropolitul Nicolae a reușit să promoveze relații

de bună înțelegere cu toate cultele și confesiunile din Banat.

Cel de-al treilea mitropolit al reînființatei Mitropolii a Banatului, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan Selejan, întronizat la data de 28 decembrie 2014, ne-a surprins, din prima zi după instalare, cu o mărturisire zguduitoare: „Aici nu eu sunt mitropolit, ci Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș!” Și, pentru a întări această afirmație, Înaltpreasfinția Sa și-a îndreptat chiar atunci pașii spre „lavra” Partoșului și s-a întâlnit, în duhul rugăciunii curate, cu Sfântul ocrotitor al plaiurilor bănățene. Din acel moment, Părintele Mitropolit poposește, în ziua întronizării sale, la mormântul celui ce a fost duhovnicul monahilor din Muntele Athos și mitropolitul făcător de minuni al „Timișorii”, așa cum grăiesc vechile documente.

Așezat acum șapte ani, prin voia lui Dumnezeu, la cârma acestei binecuvântate eparhii bănățene, Înaltpreasfințitul Ioan a trecut la 14 noiembrie 2021, pragul a șapte decenii de viață, mulțumind lui Dumnezeu pentru 41 de ani de la închinovierea în obștea mănăstirii Lainici și pentru cei 27 de ani de arhierie.

Întru cinstirea momentului aniversar pe care l-am sărbătorit, împreună cu Părintele Mitropolit Ioan, prin rugăciune la catedrala mitropolitană, oferim acum Înaltpreasfinției Sale acest volum omagial izvodit din „inimă curată, din cuget bun și din credință nefățarnică” (*I Timotei 1, 5*), la alcătuirea căruia au ostenit 59 de preoți și mireni din eparhia noastră, din eparhia Covasnei și a

Harghitei, pe care a arhipăstorit-o două decenii și din alte părți ale țării: academicieni, foști și actuali demnitari ai Statului român, profesori universitari, scriitori, poeți, istorici, cercetători, diriguitori ai unor instituții culturale, preoți care slujesc în țară și peste hotare, foști deportați în Bărăgan și luptători în revoluția din decembrie 1989.

Volumul omagial se deschide cu emoționantul cuvânt de felicitare al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, urmat de *Prolog* și de rubrica *Repere bibliografice*. Structurată în trei secțiuni: *Academos*, *Evocări* și *Contribuții științifice*, lucrarea de față este împodobită cu o bogată arhivă fotografică, ce cuprinde imagini din activitatea *pastorală* desfășurată de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan în cei 27 de ani de arhierie, dar și fotografii din perioada copilăriei și a tinereții.

În mod firesc, o parte însemnată a materialelor publicate dau mărturie despre slujirea Înaltpreasfinției Sale „în munți” și ne dezvăluie chipul luminos al ierarhului truditor în ogorul eparhiei nou înființate, dar și al Părintelui aplecat, „cu timp și fără timp” spre lipsurile, suferințele și încercările păstoriților, al Părintelui care sterge lacrimile și aduce speranța, bucuria și pacea, acolo unde stăpânesc deznădejdea, tristețea și nesiguranța zilei de mâine.

Greutățile inerente începutului într-o zonă în care românii sunt minoritari, descrise de Înaltpreasfinția Sa printr-o plastică formulare, „am fost nevoit să înghit, nu de puține ori,

sârmă ghimpată”, au fost depășite cu dăruire, răbdare, spirit de jertfă, neodihnă trupească, înțelepciune și discernământ duhovnicesc, așa încât, după câțiva ani de stăruitoare slujire, întreaga viață socială, culturală, filantropică și patriotică gravita în jurul episcopiei de la Miercurea Ciuc.

Organizator al vieții bisericești în eparhia din munți, fondator de instituții și publicații românești, inițiator a numeroase manifestări științifice și culturale, Înaltpreasfințitul Ioan a reușit, totodată, să formeze un corpus preoțesc și monahal de vocație, implicat în rectitorirea vechilor așezăminte bisericești, școlare, naționale și în zidirea unor noi lăcașuri, fiind sprijinit îndeaproape de intelectuali, de oficialități locale și centrale și de credincioși, bucurându-se, totodată, de aprecierea și de respectul celor de alte etnii și confesiuni.

Lectura atentă a evocărilor publicate în prezentul volum ne conduce, așadar, la concluzia că Înaltpreasfinția Sa a fost ierarhul providențial al Eparhiei Covasnei și Harghitei, ierarhul care a reușit să aprindă flacăra ortodoxiei în acele părți de țară și să refacă, nădăjduim pentru totdeauna, legătura spirituală dintre Biserică și Neamul nostru românesc.

În sfârșit, o bună parte a materialelor publicate în volumul omagial mijlocesc cititorului o privire de ansamblu asupra celor șapte ani de slujire a Părintelui Mitropolit Ioan în eparhia bănățeană, ocrotită de rugăciunile Sfântului Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș.

Mărturiile de suflet adunate între copertile volumului omagial proiectează pe firmamentul Bisericii bănățene înfăptuirile de excepție, pastorale și misionare, duhovnicești, culturale și patriotice, administrativ-gospodărești și, de bună seamă, filantropice, ale mitropolitului nostru, împletite și așezate ca „șapte spice frumoase și pline” (*Facerea 14, 5*), în cununa anilor de slujire la altarul Banatului timișan.

„Omul păcii și al mângâierii”, mitropolitul Ioan al Banatului împlinește, cu bucurie, cu dăruire și jertfă de sine, exigențele misiunii arhieresti, flantropia sau iubirea semenilor fiind, pentru Înaltpreasfinția Sa, nu doar o noțiune teologică, un atribut al lui Dumnezeu, ci o datorie de suflet, un mod creștinesc de viață, tot mai străin multor contemporani.

Ajunși la finalul acestei serii de evocări, credem că viața de până acum a Mitropolitului Ioan este în consonanță cu spusele Sfântului Efrem Sirul: „Taci tu, să vorbească lucrurile tale!”

Partea de *Contribuții științifice* a volumului omagial, dedicată tot mitropolitului nostru, însumează 12 studii semnate de cunoscuți și apreciați teologi din țară și din străinătate, de istorici și cercetători din arealul transilvano-bănățean.

Sub pana măiastră a acestor autori sunt abordate atât interesante aspecte teologice, cât și teme importante ale vieții bisericești și culturale din Mitropolia Ardealului și din cea a Banatului, din Arhiepiscopia

Timișoarei, din Episcopia Covasnei și Harghitei, care se înscriu în tezaurul istoric al Bisericii noastre și aureolează, totodată, slujirea de peste patru decenii a Părintelui Mitropolit Ioan.

Mărturii emoționante, de suflet și aspecte inedite cu privire la slujirea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan în eparhia Covasnei și Harghitei și în Arhiepiscopia Timișoarei au fost aduse în atenția participanților de acad. Păun Ion Otiman, prof. univ. dr. Ecaterina Andronescu, senator în Parlamentul României, acad. Nicolae Noica, Varujan Vosgianian, prim-vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, prof. Dr. Ioan Lăcătușu și de Preasfințitul Episcop-vicar Paisie Lugojanul.

Volumul omagial dedicat Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Ioan, „omul păcii și al mângâierii”, rămâne peste veacuri o cronică veridică a celor 27 de ani de arhierie, în care s-a dăruit pe sine pentru Biserică și Neamul românesc, întocmită de clerici și mireni care i-au fost alături, în momentele grele și în cele de bucurie și acum împărtășesc cititorilor, din potirul curat al sufletului, experiențele, trăirile duhovnicești, lecțiile de smerenie, de dragoste frățească și grijă față de sărmani – chiar dacă erau de alte etnii și confesiuni – înfăptuirile școlare, culturale și pilda de patriotism ziditor temeluită de Chiriarhul nostru pe plaiurile bunecuvântate ale eparhiilor păstorite.

Preot dr. Ionel Popescu

Constantin Brătescu, *Vocație culturală și spirit academic în Banat – Contribuții caransebeșene* – Editura UZP (Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România) București, 2021, 321 pp.

Apariția unei cărți bune constituie totdeauna un adevărat eveniment cultural, fiindcă luminează mintea și simțirea cititorului, orientându-le spre valorile autentice menite să dea sens dinamic și creator vieții personale și ordinii sociale.

O astfel de carte este și cea la care ne vom referi în cele ce urmează, considerând însă potrivit ca încă de la început să arătăm că importanța istorică pe care o prezintă volumul de față își dovedește actualitatea, fiind o adevărată lumină în întunericul și ceața vieții omului postmodern, „lipsit de cer și pământ“, de Dumnezeu și de patrie, navigând haotic pe valurile învolburate ale unei lumi consumiste orientată egocentric și strict material, prin descătușarea libertății autopermisive lipsită de responsabilitate, încât relativizând valorile perene, reale, autentice, impune o subcultură ce deusolează perspectiva creatoare a conștiinței umane și vieții sociale.

În același timp, lipsa educației autentice menită să statornicească conștiința de neam în sufletul omenesc, anulează dreptul istoriei de a fi „*magistra vitae*“, creând confuzie, derută și rătăcire în comunicarea și comuniunea interumană...

Referindu-ne în special la cartea de față, vom spune că, redând vocația

culturală și spiritul academic în Banat, autorul, *Prof. Constantin Brătescu, director al Direcției Județene Caraș-Severin a Arhivelor naționale între 1970 – 2006*, arată în *studiul introductiv* (p. 1-16) că volumul „reduce în atenția cititorilor rolul jucat de către intelectualii bănățeni la configurarea și afirmarea Academiei Române încă din anul zămislirii sale... Cartea se dorește a fi locul în care îi întâlnim pe academicienii născuți în Caransebeș, pe cei așezați vremelnice sau pentru totdeauna în acest loc binecuvântat, pe cei născuți aici, înșolați în așezămintele de învățământ din oraș dar afirmați în alte centre de cultură, precum și pe cei care au poposit aici fie și pentru câteva zile, analizând pulsul orașului sau conferențind despre teme de mare interes în perioada interbelică“ (p. 14). Astfel, „până la Marea Unire, Caransebeșul a fost singurul oraș cu instituții de învățământ în care s-au pregătit generații de preoți și învățători pentru nevoile localităților din Banat; a devenit un centru tipografic românesc nu numai de interes regional... fiind multă vreme singura cu acest profil din provincie... Cetate de spiritualitate ortodoxă română, centru de tradiție în învățământul pedagogic românesc... centru al mișcării naționale din Banatul montan, Caransebeșul și-a păstrat statutul de puternic centru cultural și după Marea Unire prin implicarea în continuare a celor care au purtat mai departe făclia ortodoxiei și culturii... prin profesorii cărturari de la Academia teologică și

cei de la liceul „Traian Doda“ și școala normală de învățători, cărora li s-au adăugat și alți intelectuali din alte domenii: medicină, drept, științe economice ș.a.“ (p. 14-15).

Judicios conceput, volumul este împărțit în șase părți, după cum urmează:

Partea I-a: Apărători de credință străbună și de trainică cultură națională (p. 17-80) cuprinde personalitățile ierarhilor academicieni care au condus destinele eparhiei Caransebeșului dinaintea Marii Uniri: Nicolae Popea; din perioada următoare Marii Uniri: Elie Miron Cristea; din perioada comunistă: Mitropolit Nicolae Corneanu; și a reactivării Episcopiei Caransebeșului: Episcopii: Emilian Birdaș și Laurențiu Streza.

Potrivit timpului în care au activat, precum și a problemelor cu care s-a confruntat Biserica și viața credincioșilor ortodocși români, cu care s-au identificat și pe care au reprezentat-o, deopotrivă sub aspect bisericesc și cultural, ierarhii caransebeșeni au fost și rămân pentru istorie ca „*urzitori de fapte nepieritoare, providențiali și vestitori ai Marii Uniri, erudiți, editori ai unor cărți fundamentale pentru cultura națională, reîntemeietori de instituții de învățământ teologic și de viață monahală în Banatul montan*“.

Partea a II-a: „Politicieni și deopotrivă cărturari în căutarea și afirmarea specificului cultural al Banatului“ (p. 80-160): Academicianul *Vincentiu Babeș* – apărător de limbă și neam și făuritor de presă

românească; *Titu Maiorescu* – un olimpian căutător de comori spirituale în Banat; Profesorul, cărturarul și omul politic *Vasile Goldiș*. Ani și momente petrecute printre bănățeni; *Nicolae Iorga* în conștiința caransebeșenilor;

Partea a II-a: Folclorul – o comoară la îndemâna înțelepților (p. 161-186): Academicianul *Atanasie M. Marinescu* – întâiul mare folclorist și etnograf al Banatului; Academicianul *Enea Hodoș* în elita folcloriștilor bănățeni.

Partea a IV-a: „Cei angajați în bătaia pentru izbânda cuvântului românesc tipărit. Daruri din Banat pentru Academia Română (p. 187-217): Cărturarul bănățean *Petru Broșteanu*, membru corespondent al Academiei Române, mesager al culturii române în spațiul cultural central european și sprijinitor al învățământului pedagogic românesc din Banat; Înființarea tipografiei diecezane din Caransebeș – rod al implicării academicienilor *Petru Broșteanu* și *Nicolae Teclu*; manuscrise și cărți de cult – donații de excepție ale protopopului *Andrei Ghidiu* din Caransebeș pentru Academia Română.

Partea a V-a: Mesageri ai spiritului academic românesc în urbea Caransebeșului (p. 218-253). Academician *Iosif Vulcan*, cel mai însuflețit om de teatru al Transilvaniei; Un poet academician – *Octavian Goga*, participant la trei serbări cu caracter cultural – național organizate la Caransebeș; Extensiunile

universitare clujene – prezență importantă în urbea Caransebeșului.

Partea a VI-a: „Elevi caransebeșeni de excepție în Academia Română” (p. 254-306): Teologul și arhivistul *Ștefan Meteș*, un cuvios al istoriei – membru corespondent al Academiei Române; Academicianul *Constantin Daicoviciu* – elev eminent al liceului caransebeșean; Pictorul academician *Corneliu Baba*; Contribuții la cunoașterea vieții și activității academicianului *Nicolae Boșcaiu*, fiu al Banatului.

Chiar și numai această sumară evocare și eternizare a personalităților care și-au consacrat, prin cuvânt, prin faptă și prin carte, activitatea pe aceste meleaguri, evidentiază iscusința cu care autorul a reușit să surprindă și să redea elementele specifice zelului lor creator de cultură academică pusă în slujba neamului pe care l-au reprezentat cu cinste, cu demnitate și cu jertfelnicie.

Pe de altă parte, constatăm că autorul realizează analize istorice obiective și pertinente, „*sine ira et studio*“, bazat pe o vastă bibliografie cu multe surse inedite, ce ilustrează întreg periplul întreprins în cercetarea sa, însumând 8 izvoare arhivistice, 19 publicații, la care se adaugă enciclopedii, documente în volum, scrisori și aprox. 130 cărți în volum, studii și articole. Printre acestea sunt prezente și 18 studii anterioare, purtând semnătura autorului, întărind astfel convingerea unei abordări temeinic documentată și prezentată la înaltă ținută academică.

Pe lângă aceasta, reținem și faptul că datele istorice sunt redată prin cele 640 note bibliografice, dar și prin participarea personală, nemijlocită a autorului în desfășurarea unor evenimente istorice din viața Cetății și a Bisericii caransebeșene, sau în apropiata comunicare cu persoanele prezentate în carte; precum: Mitropolitul Nicolea Corneanu; Episcopii: Emilian Birdaș și Laurențiu Streza, Academicianul Constantin Daicoviciu ș.a., încât prezentul volum se prezintă ca un *studiu-document istoric* de referință în cercetarea academică, sau ca o adevărată *lecție de istorie* pentru contemporaneitate, pe măsura ca aceasta să-și găsească și să-și afirme *propria identitate*.

În concluzie, redat cu acribie științifică, prezentul studiu întregește pe cele 9 volume anterioare cu privire la Banatul Montan, recomandându-l pe autor prin excelență istoricul Caransebeșului din epoca modernă.

Cât privește volumul de față, vom exclama, imitându-l pe Tudor Argehezi: „*frumoasă carte, cinste cui te-a scris!*“

Preot prof. univ. dr. Sorin Cosma

Prot. dr. Ioan Bude, *Temeiuri biblice Noutestamentare cu privire la oficierea Sfintelor Taine și Ierurgii bisericești, vol VIII, Ierurgiile bisericești*, Editurile Învierea și Eurobit, Timișoara, 2021, 120pp.

Volumul de față, structurat în patru părți, totalizând 120 de pagini, încheie serialul publicistic: „*Temeiuri biblice*

nou testamentare cu privire la oficierea Sfintelor Taine și ierurgii bisericești“ prin care autorul, Prot. Dr. Ioan Bude, lector universitar, a reușit să argumenteze biblic autenticitatea sacramentală, atât a Sfintelor Taine, cât și a tuturor celorlalte lucrări sfințitoare ale Bisericii, denumite generic „Ierurgii“, lucrări care de fapt constituie chiar tematica prezentului volum (VIII).

În „*Cuvântul introductiv*“ (p. 5-11) ne sunt oferite o seamă de informații privind asemănările și deosebirile dintre Sfintele Taine și ierurgii, iar în cuprinsul *Părții I* (p. 11-19) este evidențiată moștenirea cultică comună, vechitestamentară și iudeo-creștină a ierurgiilor, moștenire caracterizată prin trei aspecte esențiale și reprezentative: *determinarea liturgică, rolul sfințitor al preotului și terminologia specifică*. Acestea sunt prezentate pe întinderea celor trei capitole constitutive ale *Părții a II-a (Ierurgiile Vechiului Testament)*, adică: *Rugăciunile, Binecuvântările și Consacrările (sfințirile) sabatice și preoțești* (p. 19-49).

În privința „*rugăciunilor*“, autorul constată bogata lor diversitate; ponderea deținând-o rugăciunile particulare (de mulțumire, de cerere și de pocăință), urmate de cele obșteti, printre care există și rugăciuni pentru cruțarea păcătoșilor, și aceasta datorită celor drepti, care conviețuiau împreună cu ei. În acest sens, autorul reproduce integral rugăciunea lui Avraam pentru salvarea Sodomei... (Facerea XVIII, 23-32).

Un loc important în Vechiul Testament îl ocupă și unele *ceremonii de înmormântare*, cum a fost, bunăoară, cea a Patriarhului Iacob, descrisă în cartea *Facerea*: 49, 29-31; 50, 1-13 și transpusă fragmentar în primul capitol al *Părții a doua* a volumului de față.

Apoi, textul din *II Macabei* 12, 39-46 ilustrează pietatea cu care se practica cultul morților. Astfel, trecerea în veșnicie a celor drepti era considerată doar „*adormire*“, iar slujbele și jertfele plătite atât pentru pomenirea celor „*adormiți*“, cât și pentru iertarea celor ce au murit în păcatele lor, erau considerate „*foarte bun și cuvios lucru pentru socotința învierii morților*“ (v. 43).

În cuprinsul capitolului despre „*Binecuvântări*“, autorul evidențiază faptul că peste tot în Vechiul Testament, binecuvântarea apare în contrast cu blestemul, ambele fiind alternative de răsplătire, fie a ascultării, fie a neascultării de poruncile lui Dumnezeu.

Spre exemplificare, autorul redă câteva binecuvântări speciale, cum ar fi: *binecuvântarea promisă lui Avraam de Dumnezeu, odată cu chemarea lui de a pleca spre Canaan* (Facerea 12, 2-3); *binecuvântarea lui Melchisedec asupra lui Avraam, odată cu „împărtășirea“ tipologică a acestuia din elementele euharistice de mai târziu: pâine și vin* (Facerea 14, 19-20); *binecuvântarea părintească a lui Isaac asupra lui Iacov, cu directa referire la aceleași elemente liturgice: pâinea și vinul* (Facerea 27, 27-29);

unica binecuvântare treimică a Vechiului Testament, inclusă ulterior ca text de bază în formulele de binecuvântare liturgică a preoției mozaice (Numeri 6, 23-27).

În *al III-lea Capitol*, dedicat sfințirilor, autorul remarcă o interesantă concomitență atât în cadrul liturgic al sabatului: „*Și a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o...*“ (Facerea 2, 3), precum și în cadrul marilor sărbători: *Paștile și Cincizecimea*, ale căror multiple semnificații, odată cu „încreștinarea“ lor, au dobândit noi și fundamentale conotații, fără a le pierde însă pe cele vechi. La fel s-au petrecut lucrurile și cu ceremoniile de sfințire a preoților aaroniți și ale leviților.

În *Părțile a III-a și a IV-a*, adică în următoarele șaiszeci de pagini (p. 49-109), volumul de față tratează problema *ierurgiilor* în *contextul epocii Noului Testament*.

În acest scop, autorul a ținut seama de trei factori esențiali:

În primul rând, de aceeași cunoscută moștenire cultică comună iudeo-creștină, cu actele ierurgice „încreștinate“.

În al doilea rând, așa cum s-a specificat în mai toate volumele anterioare, cărțile nouetestamentare, prin caracterul lor ocazional, nu ne înfățișează nicidecum vreun tablou de viață liturgică organizată a Bisericii din epoca apostolică, pentru simplul motiv că așa ceva nici nu era necesar pentru creștinii de atunci, care n-aveau îndoieli sau orientări părelnice privind cultul divin al Bisericii, nici obiecții

și nici interdicții, ci toate le erau clare tuturor (cf. Evrei 5, 12; 6, 1-3). De aceea, fiindcă numai indirect avem noi acces la bogata viață liturgică creștină a veacului întâi, pentru corecta înțelegere și interpretare a textelor noutestamentare care conțin indicii despre actele ierurgice ale Bisericii din acea vreme, e nevoie să se țină cont și de datele Sfintei Tradiții, care de atâtea ori s-a dovedit a fi o autentică „arhivă“ a credinței creștine.

În al treilea rând, autorul s-a străduit să-și convingă cititorii că izvorul real al tuturor binecuvântărilor, sfințirilor, vindecărilor cât și al celorlalte lucrări sfințitoare ale Bisericii, adică ineputabila sursă a harului, a fost și va fi doar Hristos Domnul; fiecare cuvânt sau gest al Lui era și este, în sine, o binecuvântare, o sfințire, o tămăduire, o celebrare, o sărbătoare...

Toate acestea se desfășoară în *Partea a III-a* a prezentului volum, pe parcursul a cinci capitole, fiecare cu câte o infrastructură bine definită:

Binecuvântările în Noul Testament;

Sfințirile în Noul Testament;

Ierurgii pentru vindecarea trupească și a bolilor sufletești (exorcismele) prin: a). gesturi; b). atingeri; c). prin cuvânt;

Rugăciunea în Noul Testament: a). Rugăciunea „Tatăl nostru“ în practica zilnică a creștinilor; b). textul rugăciunii „Tatăl nostru; c). prezența și lucrarea Duhului Sfânt în rugăciunile noastre;

Ierurgii legate de celebrarea sărbătorilor creștine în Biserica

epocii apostolice: 1). Duminică - noua zi a Domnului; 2). Paștile - sărbătoarea creștinătății: a). câteva considerente istorice; b). cea dintâi priveghere pascală; c). Celebrarea pascală în Apocalipsa; 3). de la „Sărbătoarea săptămânilor“ la Cincizecimea creștină; 4). Limbajul liturgic al trupului în rugăciune.

În partea finală a prezentului volum este semnalat pericolul pe care îl prezintă rutina, ca mecanicizare și pietrificare a slujirii preoțești. Pentru a depăși aceste realități nocive, autorul prezintă selectiv nemuritoarele învățături ale Sfântului Ioan Gură de Aur privitoare la sublimitatea și responsabilitatea preoției ce vizează conștiința datoriei săvârșitorului ierurgiei, dar și evlavia cu care creștinul participă la desfășurarea acesteia.

Concluzie

Lecturând cele opt volume ale serialului „*Temeiuri biblice noutestamentare cu privire la oficierea Sfințelot Taine și ierurgii bisericești*“, alcătuit de Părintele Prot. Dr. Ioan Bude, lector universitar, reținem următoarele constatări:

1. Serialul, reprezentând munca de mai mulți ani, apare cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte IOAN, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, precum și în foileton, în numerele revistei „*Altarul Banatului*“ - *Timișoara*.

2. Serialul publicistic se adresează cu precădere preoților și profesorilor de Religie, dar și oricărui credincios,

prezentând într-o manieră directă, simplă și clară, printr-o riguroasă selecție de texte minimal comentate, adevărul Sfintelor Taine și ierurgii bisericești.

3. Având competență universitară în predarea Sfintei Scripturi, autorul stăpânește foarte bine regulile exegezei biblice, dovedind putere de analiză și sinteză, precum și echilibrul al judecății în problemele complexe și controversate.

4. Având o importanță deosebită în privința cunoașterii adevărului de credință, ca normă de viață creștină; în confruntare cu secularismul și desacralizarea lumii postmoderne, tema este de maximă actualitate, bine conturată, temeinic documentată și acedemic dezvoltată, într-un stil sobru, curgător și antrenant, încât, felicitându-l pe autor, rămânem în așteptarea și altor seriale tematice la fel de actuale și judicios realizate, asemenea celui de față.

Preot prof. univ. dr. Sorin Cosma

Preot Liviu Vidican-Manci, *Propovăduirea Evangheliei în Era Digitală. Impactul catehezei și al predicii asupra „generației digitale” prin utilizarea noilor tehnologii ale informației și comunicării*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2020, 254 pp.

„Într-o lume eterică, volatilă, ecranată, a întâlnirii mijlocite de

instrumente ultra-performante, își duc viața majoritatea tinerilor, dar nu numai. Aici își petrec cea mai mare parte a timpului liber și, prin acest mediu, simt că pot comunica mai bine, învăța mai bine, într-un cuvânt, pot performa.

În ce privește divertismentul, mediul on-line e de neegalat. În aceeași măsură se știe că virtualul comportă și aspecte întunecate, periculoase chiar. Înțelegerea corectă a cuvintelor rostite de Mântuitorul și adresate nouă tuturor ar putea să fie o cale de urmat: «Și pe acestea să le faceți, nici pe celelalte să nu le lăsați» (Mt. 23, 23). Păstrând tonalitatea, Sfântul Apostol Pavel spunea: «tuturor toate m-am făcut, ca, în orice chip, să măntuiesc pe unii» (1 Corinteni 9, 22). Cu alte cuvinte, ar trebui să încercăm, în locul respingerii «lumii noi», o imersiune spre comprehensiune și o «botezare» spre mântuirea noastră și a tinerelor generații” (p. 11).

Cu aceste gânduri, autorul își începe cartea sa. Menționăm că el este lector universitar în cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca și directorul Seminarului (începând cu toamna anului 2012) din aceeași localitate. Din anul 2011 este inspector eparhial pentru catehizarea parohială, ocupându-se de (re)organizarea, dezvoltarea, coordonarea și implementarea activităților catehetice din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului. În acest context al multiplelor responsabilități

încredințate la nivel eparhial, slujirea părintelui Vidican s-a îndreptat cu râvnă către domeniul catehetic și omiletic.

În luna octombrie a anului trecut a văzut lumina tiparului a doua teză de doctorat în Teologie, specializarea catehetică și omiletică, a părintelui Liviu Vidican-Manci. A doua teză de doctorat, căci prima, cu titlul: „Cathari și Albigenzi în Europa Occidentală a secolelor XI-XIV”, a fost susținută în anul 2012, la disciplina Istoria Bisericii Universale, îndrumătorul lucrării fiind pr. prof. univ. dr. Vasile Leb de la Școala Doctorală „Isidor Todoran” din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj.

Astfel, lucrarea de față reprezintă teza de doctorat susținută în 20 iunie 2019 și evaluată cu calificativul maxim, „Excelent” cu „Summa cum laude”. Ea a fost realizată sub îndrumarea a doi conducători de doctorat: pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București și prof. univ. dr. Nicolae-Adrian Opre, decanul Facultății de Psihologie și Științe ale Educației din Cluj-Napoca.

Prin urmare, avem în față o cercetare susținută cu câteva luni înainte de declanșarea pandemiei și publicată într-o perioadă în care frământările cotidiene indicau încă multă vulnerabilitate și fragilitate, s-a dovedit una de-a dreptul anticipativă (profetică). O lucrare unică și inedită în literatura catehetică a teologiei românești. Autorul își

construiește întregul demers investigativ plecând de la întrebarea directoare: Este propovăduirea (cateheză și predică) digitalizată mai eficientă decât cea clasică în procesul de catehizare a tinerilor? Totodată, spațiul cercetării îi oferă părintelui Liviu Vidican-Manci posibilitatea de a răspunde la o serie de întrebări adiacente: E nevoie de un proces de digitalizare a catehezei și a predicii? Ce răspuns au încercat să dea Bisericile Creștine provocărilor ridicate de Internet? Simpla prezență a preotului în digital, printr-o pagină Facebook, un cont de Twitter, un canal YouTube va micșora distanțele comunicaționale cu generația digitală? Va fi cateheza mai ușor acceptată dacă preoții vor utiliza aceleași instrumente de comunicare ca „digital natives”? Se poate măsura impactul catehezei în rândul tinerelor generații? Putem studia, analiza și diagnostica maniera în care clerul ortodox a înțeles să fie parte din „apostolii continentului digital”? Este suficient să te naști în epoca digitală și să te numești nativ digital? Care este legătura dintre formarea inițială, continuă și pe tot parcursul vieții și calitatea prezenței preotului pe „ecranul global”?

Cartea părintelui Vidican, prefațată de un cuvânt al chiriahului, este structurată pe două părți ce cuprind o fundamentare teoretică și una, evident, practică. Fundamentarea teoretică debutează cu o analiză diacronică ce permite mai multe delimitări și precizări conceptuale:

Web și Internet, tehnologia informației și comunicării, „digital natives” și „digital migrants” cu particularitățile specifice (pp. 23-57). Autorul ne prezintă stadiul actual al cercetării (pp. 58-75), ne oferă o imagine fidelă a prezenței religiei în era digitală (pp. 76-93), ne dezvăluie răspunsul asumat al diferitelor Biserici creștine în fața noilor provocări digitale și evidențiază modul de raportare a Bisericii Ortodoxe Române la areopagul digital, analizând site-uri, aplicații și bloguri ale unor centre mitropolitane și ale unor parohii din Patriarhia Română (pp. 94-142). Finalul părții teoretice revine firesc concluziilor (pp. 143-147). Aici identificăm mai multe elemente ce țin de prezența Bisericii Ortodoxe Române în mediul virtual, și anume: toate eparhiile utilizează media digitală; multe dintre parohii au doar o prezență formală; insuficiența situ-rilor; situ-ri neactualizate; o prezență redusă a conținuturilor catehetice și un interes limitat pentru catehizarea online; predomină funcția informativă și știrile despre activitatea ierahilor și a preoților; necesitatea înființării unor departamente eparhiale pentru susținerea preoților în misiunea de propovăduire a evangheliei în „continentul digital”.

În a doua parte a cărții, autorul are în vedere studiile practice de analiză a impactului și a calității propovăduirii prin noile tehnologii ale comunicării, recurgând la trei studii: I. Corelate ale cunoștințelor și

comportamentelor înaintea aplicării programului catehetic (pp. 153-159); II. Impactul catehezei digitalizate și clasice asupra cunoștințelor și comportamentelor „digital natives” (pp. 160-165); III. Propovăduirea prin intermediul „new digital media”. Studiu de caz: Catehizare și predicare via YouTube (pp. 166-223). Cea de-a doua parte se încheie cu concluziile generale (pp. 225-232), urmate de bibliografia utilizată (pp. 233-246) și de anexe (pp. 247-254).

În final, părintele Liviu Vidican Mancî postulează că: „Dincolo de bine și rău, de o analiză obiectivă științific, trebuie să subliniem că mediul digital e un tărâm pregătit să primească sămânța cea bună. Agora digitală este încărcată cu predicatori, cateheți, misionari dornici să propovăduiască mesajul lui Hristos, or, acest lucru este de perspectivă. Ne rămâne, la nivel universitar, să dezvoltăm strategii care să optimizeze această prezență a preoților și a teologilor, să aducă plus valoare și să aibă impactul calității, nu al cantității neapărat. Se impun cursuri de formare continuă.” (p. 231). După cum observăm, autorul nu se rezumă doar la prezentări, analize, clasificări și constatări, el oferă soluții practice extrem de valoroase.

De asemenea, el militează pentru înființarea Centrului de Cercetare, Inovare și Etică a Discursului Religios în Agora Virtuală, care să faciliteze colaborarea cercetătorilor din domeniul teologiei, psihologiei, științelor educației, științelor

comunicării și din domeniul IT, cu toții interesați de o prezență calitativă și morală a celor care vestesc Evanghelia în mediul digital.

Având în vedere dinamica cu care se dezvoltă tehnologiile și mijloacelor media, dar și cadrul pandemic pe care îl parcurgem, Biserica Ortodoxă este chemată să găsească noi strategii de împărtășire a Cuvântului lui Dumnezeu. Propovăduirea noastră trebuie să fie îndreptată atât înspre cei care intră în biserică la sfintele slujbe, cât și înspre cei care își consumă cea mai mare parte din timpul liber navigând pe Internet. În acest sens, se impune ca procesul de catehizare să fi adus la zi și de luat în considerare. Considerăm că lucrarea de față este un instrument util tuturor celor care sunt chemați să răspundă acestor provocări pastorale.

Preot dr. Sorin Lungoci